

Næringsrettede midler til regional utvikling

- Statsbudsjettet kap 551 post 61 (RDA II)

Årlig nærings- og utviklingsprogram Tromsø 2009

4.3.2009

BESØKSADRESSE
Strandveien 13

POSTADRESSE
Postboks 6600, 9296 Tromsø

RDA-SEKRETARIATETS E-POSTADRESSE
rda-sekretariatet@tromsfylke.no
www.tromsfylke.no

TELEFON
77 78 80 00

1. utfordringer

I følge fylkesplanen for Troms skal Tromsø være en motor for regional verdiskaping i nord. Med den økte satsningen på nordområdene, er det viktig at rollen til Tromsø opprettholdes og videreutvikles. Tromsø er viktig for regionen, både som landsdelssenter samt som nasjonalt og internasjonalt tyngdepunkt.

Folketallet i Troms har i perioden 2003-2008 hatt en vekst på 1,6 % (2395 personer), samtidig er det store variasjoner i befolkningsutviklingen innad i fylket. Veksten kommer først og fremst i Tromsø, med en årlig vekst på 1,3 %, mens det for de øvrige regionene er befolkningsnedgang.

Tromsø har følgende sysselsettingsstruktur (2007):

- fiskerirelaterte næringer 42,3 %¹
- fiskeri, fiskeindustri og landbruk 0,9 %
- offentlig sektor 40,4 %
- forretningsmessig tjenesteyting (KIFT) 4,7 %
- kulturnæring 4 %²

Næringslivet i Tromsø/Troms består av små og mellomstore bedrifter som i stor grad mangler ressurser til å involvere og utvikle seg i forhold til nye markeder og produkter. Det er viktig at Tromsø styrker sine komparative fortrinn innenfor ulike fagmiljøer for å fremme innovasjonsevnen. Forskning og utvikling (FoU), muligheten til høyere utdanning og tilrettelegging for regionalt forankret kompetanseutvikling er av betydning for vekst i regionen. utfordringene er å få innsatsen innenfor FoU i regionen opp på et nasjonalt nivå, samtidig som næringslivet må ta i bruk FoU-resultater.

Det er videre nødvendig å gi næringslivet gode og forutsigbare rammebetingelser gjennom tilretteleggende tiltak og god infrastruktur. I tillegg må det støttes opp om lokale initiativ når det gjelder etablerere. Næringslivet må blant annet forberedes til å ta del i ringvirkningene fra funn av olje og gass i nord. Videre må det tilrettelegges for utviklingen av kunnskapsintensive næringer.

Tromsø er et transportknutepunkt i Nord-Norge. Det må etableres effektive feedersystem og knutepunkt som kan bidra til utviklingen av eksisterende og nye næringsområder.

Arbeidsplasser er avgjørende for at folk skal bli boende i regionene. I dagens samfunn, med to-karrierefamilier og høyere utdanningsnivå i befolkningen, er utfordringen å skape attraktive arbeidsplasser med et godt fagmiljø. Tromsø er med sine 35,8 % sysselsatte med høyere utdanning over gjennomsnittet for resten av landet. Prosentene fordeler seg på tekniske og merkantile fag (11 %) og pedagogikk, samfunnsfag, helse og sosialfag og humanistiske fag (24,8 %). I tillegg til attraktive arbeidsplasser må Tromsø fremstå som en attraktiv bostedskommune og sentrum for innbyggerne, blant annet gjennom gode fritidstilbud.

---

¹ Rapport utarbeidet for Troms fylkeskommune av Norut Alta (rapport 2008:8).

² Aviser, bøker og blader, utøvede kunsthåndverk, sport og idrett, fritidsvirksomhet, frivillige organisasjoner, film, video og foto, musikkproduksjon, arkitektur og design, bibliotek, museer, annonser og reklame, radio og fjernsyn, kunst og kulturundervisning.

1.1 Konjunkturoendring og virkninger for næringslivet

I følge Norges Bank vil finanskrisen mest sannsynlig få virkning i Nord-Norge. Uroen har påvirket husholdningenes og bedriftenes fremtidstro og svekket utsiktene til investering og forbruk. Denne trenden vil mest sannsynlig forsterkes ytterligere, og forplante seg til ulike næringer og arbeidsmarkedet gjennom lavere sysselsetting. En motvirkende effekt for dette kan være økning i lovpålagte oppgaver som kan bidra til vekst i sysselsettingen. Dette gjelder særlig i Tromsø på grunn av økt befolkningsutvikling.

1.2 Handlingsprogrammet 2009

RDA-midlene skal bidra til næringsutvikling i Tromsøregionen, gjennom en bred innsats for bedrifts- og markedsutviklingen. For å ivareta en helhetlig satsning er RDA-midlene delt i to innsatsområder: 1) tilretteleggende tiltak³ og 2) bedriftsrettede tiltak⁴. De tilretteleggende midlene forvaltes av Troms fylkeskommune og den bedriftsrettede delen av Innovasjon Norge.

Handlingsprogrammet for 2009 er delt inn i fem programområder som tar utgangspunkt i regionens utfordringer⁵. Programområdene skal bidra til å gi varige positive effekter for næringslivet og regionen. Handlingsprogrammet har derfor følgende **målsetning**:

De næringsrettede midlene til regional utvikling skal bidra til en aktiv og ekstraordinær innsats i utviklingen av Tromsø. Tromsø skal bli et attraktivt senter i og for Nordområdet for næringsutvikling, kunnskapsutvikling samt samfunnsutvikling regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

Tromsø skal styrke sin rolle som regional motor med fokus på:

- internasjonalisering
- kompetanse på høyt nivå
- helhetlig og koordinert nordområdesatsning

---

³ Tilretteleggende tiltak: Tiltak som kommer "alle" til gode, og som ikke tilgodeser enkeltbedrifter eller grupper av bedrifter. Eksempler på tilretteleggende prosjekter er: infrastrukturtiltak, studietilbud mot befolkningen eller profilering av en region.

⁴ Bedriftsrettede tiltak: Tiltak som kommer enkeltbedrifter eller grupper av bedrifter til gode. Hvorvidt et prosjekt er bedriftsrettet eller ikke er avhengig av prosjektets formål. Dette er uavhengig av om støttemottaker er en bedrift eller ikke-kommersiell aktør. Eksempler på prosjekter er: kompetansehevingstiltak som kommer bedrifter til gode, industriell forskning, produktutvikling og bedriftsetableringer.

⁵ Den bedriftsrettede delen som forvaltes av Innovasjon Norge har også et eget handlingsprogram; www.innovasjon norge.no

Handlingsprogrammet skal gi støtte til prosjekter som:

bruker/skaper/holder **konkurransefortrinn**

fjerner **flaskehals**

gir **lyst (til å bo, besøke, etablere)**

utløser **spleis**

er **katalysatorer**

får fram **Utvikling og profilering av Tromsø som regional motor**

har **gjennomføringsevne**

1.2.1 Økonomiske rammer 2009

Budsjettområde	Andel av midler	Beløp
1. Store regionale prosjekter	50 %	82.577.500
2. Bedriftsutvikling	30 %	49.820.000
3. Kompetanse- og forskningsprosjekter	20 %	42.031.000
Transportstøtte		5.000.000
Sum		179.428.500

1.2.2 Arbeidsmetoder

RDA-ordningen er en søknadsbasert virkemiddelordning, der handlingsplanene er styringsverktøy som forener kortsiktige tiltak med langsiktige mål og utfordringer. I tillegg til årlige handlingsplaner vil RDA-styret arbeide for å ta initiativ i forhold til nye utfordringer. Dette gjennom etablering av arbeidsgrupper som kan komme med innspill og/eller konkretisere satsningsområder innenfor handlingsprogrammet for 2009. Styret kan også ta initiativ til konkrete prosjekter.

Fra og med 2009 er det tilsatt en programkoordinator. Styret har som mål å være proaktiv og ta tak i de saker og utfordringer som er av avgjørende betydning for Tromsøregionen. Gjennom nært samarbeid med fylket, Tromsø kommune og næringslivet skal programkoordinatoren arbeide for at de saker med langsiktig betydning realiseres innen rammen av Handlingsprogram 2009.

2 Programområder

Programområde 1 Styrke Tromsøs internasjonale posisjon

Mål: Tromsø skal være en viktig aktør i utviklingen av nordområdene.

Delmål:

- Tromsøregionen skal bli en regional motor i nord.
- Tromsø skal gjennom økt samhandling med omverdenen oppnå økt kulturforståelse for å styrke næringsrettet samarbeid over landegrensene.

Programbeskrivelse:

Innsatsen innenfor programområdet skal på sikt bidra til økt samarbeid og næringsutvikling over landegrensene, særlig mot Russland og EU. Prosjekter som faller inn under denne satsningen er tiltak som tilrettelegger for at Tromsø skal bli en viktig kompetansesenter innenfor områder der Tromsø har komparative fortrinn. Programområdet skal også tilrettelegge for arrangement som skal gjøre Tromsø kjent, skape ringvirkninger i regionen og skape internasjonale nettverk.

Strategi:

- 1a. Tromsø som kompetansesenter for utvikling i nordområdene.
- 1b. Økt kulturforståelse ovenfor omverden og samarbeidsland.
- 1c. Tilrettelegging for utvikling av Tromsø for nasjonale og internasjonale arrangement.
- 1d. Tilretteleggelse for deltakelse og påvirkning av utviklingen i nordområdene.

Aktuelle satsninger:

- Bidra til å realisere en Arktisk tenketank – smeltedigel og strategisk forum innen internasjonale nordområdespørsmål.
- Bidra til realisering og deltakelse i strategisk viktige nasjonale og internasjonale begivenheter/ arrangement.
- Internasjonal skole

Programområde 2 Internasjonalt infrastrukturelt knutepunkt

Mål: Tromsø skal bli et infrastrukturelt knutepunkt og med det bidra til gode vilkår for utvikling av samfunns- og næringsliv.

Programbeskrivelse:

Prosjekter aktuell for dette programområdet er investeringer eller forprosjekter for å utvikle Tromsø til et infrastrukturelt knutepunkt for transport, telekommunikasjon og næringsutvikling. Dette omfatter bredbåndsprosjekter, transportinfrastrukturtiltak og næringsrettet infrastruktur (næringsarealer, industrikaier og stedsutvikling). Midlene kan for øvrig ikke nyttes til finansiering i, og/eller ordinær drift av fylkeskommunal eller kommunal tjenesteproduksjon.

Strategi:

- 2a. Etablere en infrastruktur av internasjonal standard rettet mot sjø- land og lufttransport.
- 2b. Utvikle infrastruktur rettet mot internasjonale etableringer.
- 2c. Tilrettelegging for næringsområder.

Aktuelle satsninger:

- Industrihavn på Tønnsnes.
- Snuhavn for cruisetrafikk.
- Prostneset.
- Økt internasjonal flytrafikk.
- Næringsarealer.

Programområde 3 Tromsø som attraktivt bo- og etableringssted

Mål: Tromsø skal være en attraktiv bosteds- og næringskommune og et sentrum for innbyggerne og omland.

Delmål:

- Økt livskvalitet for Tromsøs innbyggere gjennom nyskapende tiltak innen kultur og idrett.
- Tromsø skal bli et attraktivt sted for å øke tilstrømming av arbeidskraft og kompetanse.

Programbeskrivelse

Tiltak som vil gjøre Tromsø mer attraktiv for befolkning og næringsliv vil være aktuell for dette programområdet. Videre prosjekter som skal legge til rette for nye etableringer innenfor kulturnæringene (slike tiltak vil være bedriftsrettet og må behandles av Innovasjon Norge). Programområdet omfatter også tiltak for nordområdeprofilering og markedsføring av et område, og utvikling av opplevelsestilbud for innbyggere.

Strategi:

- 3a. Tilrettelegging for utvikling av opplevelsesbaserte aktiviteter
- 3b. Tilrettelegging og utvikling av store og nyskapende kulturarrangement
- 3c. Stimulere til gründervirksomhet innen kultur og opplevelsesnæringene
- 3d . Øke den nasjonale og internasjonale attraktiviteten

Aktuelle satsninger:

- Opplevelsesbyen Tromsø.
- Kultursatsning av spesiell betydning.
- Kunnskapskortet
- Kystens hus.
- Videreføring kulturnæringsfondet.
- Regionalt filmveksthus.
- Bredbånd i distrikts-Tromsø.

Programområde 4: Styrke den industrielle dimensjon gjennom økt satsning på innovasjon, næringsklynger og nasjonale og internasjonale oppgaver

Mål: Midlene skal bidra til et utviklingsorientert, nyskapende og konkurransedyktig næringsliv.

Delmål:

- Industrielle klynger skal opprettes og videreutvikles for å skape samhandlingsarenaer for kunnskapsoverføring, stimulere til samarbeidsprosjekter og tilrettelegge for infrastruktur og kompetanseheving.
- Øke kunnskapen om effekten av klyngedannelser.
- Næringslivet i Tromsøregionen skal bli en aktiv samarbeidspartner innenfor grenseoverskridende satsninger.
- Tromsø skal gjennom økt satsning på nasjonale og internasjonale oppgaver bidra til at den industrielle dimensjonen styrkes.

Programbeskrivelse: Programområdet skal støtte tiltak for å utvikle og styrke næringslivsorientert samarbeid på tvers av landegrenser. Nettverk som fremmer bedriftsutvikling gjennom kunnskapsutveksling og holdningsendringer hos bedrifter og kunnskapsinstitusjoner vil også være relevant under dette programområdet. Det skal være en gjennomgående satsning på industri innenfor områdene teknologi og telekommunikasjon, arktisk klima og miljø, bioprospektering, energi, rom-jord og *maritime aktiviteter*. RDA-styret har videre initiert en større satsning på marin bioteknologi, der det er satt av 12,7 millioner kr i et eget budsjettområde.

Strategi:

4a Stimulere til økt satsning innenfor strategisk viktige områder som:

- teknologi og telekommunikasjon
- arktisk klima og miljø
- bioprospektering
- energi
- Rom-jord

4b. Stimulering til grenseoverskridende næringsmessig samarbeid

4c. Stimulere til økt tverrfaglig samarbeid

Aktuelle satsninger:

- Intensivere samarbeidet med Murmansk både næringsmessig og kulturelt.
- Miljøovervåking og beredskap.
- Stimulere til grenseoverskridende samarbeid.
- Samarbeidsarenaer mellom forsknings- og kompetanse miljøer og næringsliv.
- Tromsø Capacity.
- Strategisk nærings samarbeid Murmansk.

Programområde 5: Forskningsbasert næringsutvikling

Mål: Videreutvikle konkurransedyktige forsknings- og utviklingsmiljøer i Tromsøregionen.

Programbeskrivelse: Programområdet skal støtte tiltak som stimulerer til økt kommersialisering av forskningsresultater. Videre er prosjekter som legger til rette for samarbeid mellom næringsliv og forskningsmiljøer relevant for dette programområdet. Fokus på prosjekter som bidrar til å øke nærheten mellom næringsrelevant forskning og bedriftene vil prioriteres. Det skal også stimuleres til deltakelse fra forskningsmiljøene i Tromsø i forskningsprogrammer i regi av Forskningsrådet og EU programmer. Støtte til prosjekter som har industrielle og kommersielle målsetninger vil måtte behandles av Innovasjon Norge. Prosjekter som bidrar til å styrke skisserte vekstnæringer slik at de utvikles til å bli regional, nasjonal og internasjonal kompetanseleverandør av kunnskap.

Strategi:

- 5a. Økt kommersialisering av forskningsbasert virksomhet
- 5b. Stimulere til nasjonalt og internasjonalt samarbeid om kunnskapsintensiv vekst med utgangspunkt i nordområdesatsingen som;
  - Arktiske problemstillinger
  - Miljørelaterte satsinger
  - Energi og petroleum
  - Informasjons og kommunikasjonsteknologi
- 5c. Kobling mellom forskning og kompetanseutvikling i næringslivet.

Aktuelle satsninger:

- Prof II og Dr.gradsstipendiater i næringslivet.
- Telemedisin.
- Marin bioteknologi.
- Rom-jord.
- Energi.
- Marin satsning.